

Pravda a svoboda

Právě prý vychází (Stanford Univ. Press) nová kniha Richarda Rortyho, která má dost problematický (a ovšem programový) titul: „Take Care of Freedom and Truth will Take Care of Itself“. Ještě ji pochopitelně nemám v ruce, a asi ji hned tak do ruky nedostanu, abych mohl citovat přímo z nějakého textu v knize. Ale myšlenka titulu je sama dostatečně provokující, abychom ji mohli a směli podrobit rozboru a kritice. Pravda se tzn. „prosazuje“ sama, ale nikoli svou „silou“ či „vahou“, nýbrž jen svou „platností“ a „závažností“. Její přesvědčivost se ukazuje (či spíše vyjevuje) až na té nejvyšší úrovni, totiž tam, kde se oním „přesvědčeným“ a tedy „svědkem“ stává člověk. Tam ovšem vůbec neplatí to, co napovídá onen titul Rortyho knížky: to, oč má a musí člověk „pečovat“, je především Pravda, tj. otázka, zda je to či ono „tím pravým“, a tedy také otázka, zda to, či ono člověk (tj. např. já nebo kdokoli jiný) dělá a podniká, je právě to pravé, co dělat nebo podnikat v dané chvíli a dané situaci má. Pokud to je právě něco, co má ochraňovat ohroženou svobodu, pak nic proti tomu. Ale to je jenom jedna z věcí, kterou se člověk má zabývat a o kterou se má starat. Někdy jsou to jiné úkoly a povinnosti, a některé mohou být naléhavější. Kromě toho už ta formulace, „pečovat o svobodu“, je mnohoznačná: o čí svobodu má právě já a nyní a v této situaci pečovat? Jen o tu svou svobodu? Anebo daleko spíše o svobodu těch druhých, a kterých na první místě? To je všechno velmi složité, a právě proto to nelze nechávat takto nevyjasněno. Je to nakonec Pravda, která rozhoduje o tom, oč má každý člověk nejvíc pečovat – a to znamená, že vůbec nejprve (ale vždycky, nejen na začátku!) musí a má člověk pečovat o rozpoznání „toho pravého“ pro danou chvíli a pro danou situaci – tedy o Pravdu. Nechat Pravdu, aby se postarala sama o sebe, je právě to „nepravé“, protože před péčí o Pravdu se staví péče o něco jiného. A tím je založeno na to, abychom z oné „pravé cesty“, po které máme jít, sešli na nějaké scestí.

(Písek, 051106-2.)